

7. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A HARMADIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. január 10-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: LINDT úr (Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa)

Egyesült Államok küldöttsége – GOWEN úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Egyesült Államok Menekült Programja – HUGHES úr

Egészségügyi Világszervezet – BEGG asszony

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – READ úr, PINEGAR úr,
KELLY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság, HIAS – Dr. ELFENBEIN

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – Dr. HEERWAGEN

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság – SILBERSCHEIN asszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – DREIFUSS asszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony

Nemzetközi Gyermejkjóléti Unió – WEBBER asszony, THELIN úr, MOSER asszony

Zsidó Ügynökség Palesztináért – KUDLER úr

Lutheránus Világszövetség – HOFFMAN úr, ANDERSON úr

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr, NORTON kisasszony
Amerikai Egyesült Litván Segélyalap – SKREBERS úr
Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony
Egyházak Világtanácsa – JABOOR kisasszony
ENSZ Társaságok Világszövetsége – SMITH úr
YMCA Világszövetség – MOYSE úr
YWCA Világszövetség – ARNOLD kisasszony, DREIJER kisasszony
ORT Világunió – HALPERIN úr
OSE Világunió – ZELMANOVITS úr
Egyetemi Világsegélyszolgálat – DUCRET úr, LOHRIG kisasszony
Veteránok Világszövetsége – LENZ úr
Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája – BERTSCHI kisasszony

A FŐBIZTOS (elnökként) örömet fejezte ki, hogy lehetősége nyílt személyesen találkozni az önkéntes szervezetek oly sok képviselőjével. Az önkéntes szervezetek együttműködése és segítsége nélkülözhetetlen számára, hogy végrehajtsa az általa vállalt új és hatalmas feladatot, és a személyes érintkezés fontos eleme ennek az együttműködésnek. Nagyon értékes lesz hallani az ügynökségek beszámolóit az általuk végzett tevékenységekről. Miután felhívta a figyelmet az asztalra elhelyezve terjesztett dokumentumra, amely az 1957. január 7-ig érkezett segélyfelajánlásokat mutatja be, felkérte a Vöröskereszt Társaságok Ligájának képviselőjét, hogy tartsa meg hozzászólását.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) emlékeztette a Bizottságot, hogy a Liga, az osztrák kormánnyal és a Menekültügyi Főbiztos Hivatalával megállapodva, eredetileg 20 000 menekült gondozását vállalta december végéig, és 25 000-t 1957. január 1-jétől. A Liga valójában már december 15-én átvette a felelősséget 25 000 menekült felett. A január 1-jén átvett táborokban további 10 000 fő van elszállásolva, és most folyik a harmadik 10 000 fős csoport átvétele, míg kialakul a megállapodásban foglalt 45 000 fős teljes létszám, amelyet a Ligának kell gondoznia a Menekültügyi Főbiztos Hivatalának segítségével. A teljes létszámot várhatóan január 23-án érik el.

Az Európai Vándorlás Kormányközi Bizottságával egyetértésben a Liga most a Bécset vagy Salzburgot Bremerhafent [Bremerhaven] irányába elhagyó minden egyes vonatra elhelyez két élelmezési szakértőt, valamint szállítmányt bizonyos javakból és szükséges termékekből különösen nők és gyermekek részére. Különböző szervezetekkel magukban a

táborokban is együttműködnek különösen a pszichológiai gondozást és a kikapcsolódást érintő ügyekben.

Nincs abban a helyzetben, hogy a fentebb idézetteknel pontosabb szám adatokkal szolgáljon. A menekültek folyamatosan érkeznek és hagyják el a táborokat, és mozognak egyik táborból a másikba, ezért csaknem lehetetlen napról napra pontos kimutatást vezetni.

Gowen úr (az USA állandó képviselője) kérdésére válaszolva Dunning úr elmondta, hogy a menekültek táborról táborra vándorlásának fő indoka, hogy keresik hiányzó családtagjaikat.

A FŐBIZTOS hozzátette, hogy egy másik ok lehet, ha valamelyik táborban elterjed a hír, hogy egy másik táborban bevándorlási vízumokhoz lehet jutni. Ugyanezért nagyarányú mozgás figyelhető meg a táborokból Bécsbe is. Ebből a szempontból jó tudni, hogy a kanadai hatóságok a Kanadába való kivándorlásra jelentkezők előkészítését a tanácsadó tisztviselőkön keresztül a táborokban végzik.

Hoffman úr (Lutheránus Világszövetség) azt kérdezte, hogy az osztrák belügyminiszter mivel járult hozzá a Vöröskereszt Társaságok Ligája felelősségi körébe tartozó 35 000 menekült gondozásához.

DUNNING úr azt válaszolta, hogy az osztrák hatóságok bocsátják rendelkezésre az épületet, és a megállapodásnak megfelelően feltételezhetően az alapvető felszerelést és berendezéseket is. A gyakorlatban az utóbbiakat nem képesek minden esetben biztosítani, így hát a Ligának kellett az Egyesült Államok kormánya és a nemzeti Vöröskereszt társaságok hozzájárulásaiból 600 000 és 700 000 dollár közötti összeget a javításokra, és a mosási és egyéb lehetőségek kialakítására költeni.

READ úr hangsúlyozta, hogy az osztrák Belügyminisztérium feladata óriási, amelyet legjobb képessége szerint igyekszik betölteni. Egy korábbi becslés szerint egyedül a tábori szálláshelyek lakhatóvá tétele körülbelül 7 millió dollárba fog kerülni. Valójában december végéig a kiadások, a gondozás és ellátás költségeit is beleértve, elérték a mintegy 8 millió dollárt. A főbiztos 2 millió dollárt adott az osztrák kormánynak december 21-én, kérve, hogy azt különösen azoknak a táboroknak a felszerelésére és berendezésére fordítsák, amelyeket a Liga fog átvenni. Az összeget ráadásként adták a traiskircheni tábor felújítására korábban juttatott 80 000 dollárhoz.

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) elmondta, hogy a Nemzetközi Bizottság ígéretet tett egy minden menekült adatait tartalmazó központi kartonnyilvántartás felállítására, és arra, hogy továbbítani fogja a keresési kérelmeket és az üzeneteket a menekültektől magyarországi rokonaikhoz és más országokban lévő

menekültekhez. A Nemzetközi Vöröskereszt azt is tanulmányozza, milyen további módokon tudná még segíteni a menekülteket a közeljövőben. Remélik, hogy a kartonnyilvántartás két vagy három nap múlva teljes lesz.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) hangsúlyozta, hogy a sürgősségi helyzet első időszakában, amikor az volt a cél, hogy a lehető leggyorsabban annyi menekültet vigyenek el Ausztriából, amennyit csak lehetséges, s az osztrák kormány a Migrációs Bizottságot bízta meg a szállítás koordinálásával, akkor az általuk nyújtott segítség mértéke a befogadó országok hatóságai kívánalmainak megfelelően változott. Az elszállítási ráta november vége felé napi mintegy 750 fő volt. Amikor azonban az osztrák kormány felhívást intézett a kormányokhoz, hogy nagyobb számban és válogatás nélkül vegyenek át menekülteket, továbbá küldjenek értük vonatokat, és vigyék el őket, az elszállítási napi rátája megnövekedett körülbelül 2500-ra.

1956. december 31-re összesen 88 677 személy lett elszállítva 27 különböző országba. Eddig az időpontig a fő befogadó országok a következők voltak:

Egyesült Államok: 20 000 fő

Egyesült Királyság: 13 000 fő

Németország: 11 000 fő

Svájc: 10 000 fő

Ebből 30 000 légi úton, 3000 vasúton, 9000 tengeren és 6000 autóbusszal távozott. Az újév kezdete óta a beáramlás újra lecsökkent körülbelül napi 700-ra, és az elszállítás átlagos rátája szintén körülbelül ugyanezt a számadatot mutatja. Sok befogadó ország nagy erőfeszítést tett, és most áttekintik a helyzetet, másrészt az Egyesült Államokba való további szállítás a Kongresszus további lépéseitől függ. Mindazonáltal az Egyesült Királyságba, Norvégiába, Kanadába és Ausztráliába való szállítás továbbra is erőteljesen folyik. Továbbá bizonyos tengerentúli országokba való szállítás, különösen Argentínába, Brazíliába, Venezuelába, Új-Zélandra és Dél-Afrikába éppen csak elkezdődött.

A teljes beáramlás utolsó számadata 163 863 volt, a kivándorlásé pedig 93 301.

Most felmerülő új probléma azoknak a menekülteknek az ügye, akiket már elszállítottak európai országokba, azonban tengerentúlra óhajtanak kivándorolni. Ezeknek számát jelenleg hozzávetőleg 20 000-re becsülik.

A FŐBIZTOS ennek kapcsán azt javasolta, hogy Európa egészét úgy tekintsék, mint elsődleges menedéket. Nem kétséges, hogy néhány menekült, akiket nagyon gyorsan elszállítottak az elsődleges menedék országából, úgy érzi, hogy méltánytalanul elveszítette a lehetőséget, hogy tengerentúli országba menjen. Sok ilyen európai ország készen áll arra,

hogy további menekülteket vegyen át, ha egyeseknek azok közül, akik már náluk vannak, lehetővé tennék a továbbutazást. Ez rugalmasabbá tenné a programot, és nagy segítséget adna Ausztriának. A kanadai kormánnyal kötött egyezség értelmében körülbelül 10 000 menekültet, akiket az Egyesült Királyságba, Hollandiába és Franciaországba fogadtak be, a kanadai kormány költségén tartanak el addig, amíg tavasszal el nem tudnak utazni Kanadába.

ZELMANOVITS úr (OSE Világunió) felvetett egy kérdést, amelyről az előző ülésen volt szó, nevezetesen a kísérő nélküli gyermekek ügyét, és azt kérdezte, hogy van-e erről további információ.

A FŐBIZTOS kijelentette, hogy bécsi képviselője az osztrák kormánnyal együtt tanulmányozza a kérdést. Jelenleg tizennégy évesnél fiatalabb, kísérő nélküli gyermekek nem hagyják el Ausztriát. Nincs hozzáférhető becslés az ilyen gyermekek valószínűsíthető számáról.

DODDS kisasszony (Nemzetközi Szociális Szolgálat) elmondta, hogy szervezete erőteljesen foglalkozik a problémával. A spanyol polgárháborúban és a második világháborúban szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy gyakran lehetetlen egyesíteni a gyermekeket szüleikkel, ha a gyermekek már kivándoroltak. Fontos, hogy elkerüljék ugyanezt a hibát. A Főbiztos Hivatala tájékoztatást kapott annak a kísérő nélküli magyar gyermekekből álló csoportnak az esetéről, amelynek azt javasolták, hogy azonnal utazzon Kanadába. Dodds kisasszony értékelte a Hivatal gyors fellépését, hogy más országokban lévő képviselőiket tájékoztatták az ügyről. A megfelelő jogi védelem és kivándorlási hatóság létrehozásának problémáját megoldották. Másik problémát jelent a fiatal menekültek, különösen a 14 és 18 év közötti csoport szociális védelme.

HUGHES úr (Egyesült Államok Menekült Programja) biztosítani kívánta a főbiztost az USEP teljes együttműködéséről a jövőre nézve is, és bízik abban, hogy a két szervezet közötti kiváló kapcsolatok folytatódni fognak. Kifejezte továbbá, hogy mennyire nagyra becsüli, hogy az önkéntes szervezetek gyorsan és hatékonyan válaszoltak az ausztriai sürgősségi helyzetre. Az USEP részvétele többnyire az ICEM és más önkéntes szervezetek¹²⁰ támogatásában nyilvánult meg. 1957. január 5-ig a teljes költség megközelítőleg 1 282 200 dollárra rúgott, vagyis valamivel több, mint 1 000 000 dollár maradt a 2 590 830 dolláros kötelezettségvállalásból. 1 075 000 dollárt szántak szállításra, ami teljes mértékben fedezi az Egyesült Államokba szállítás költségeit, és segít a nyugati félteke más országaiba való elszállításban is. 398 000 dollárral kívánták segíteni a kivándorlás előkészítésében szerepet

¹²⁰ Az ICEM nem önkéntes ügynökség, hanem kormányközi szervezet.

vállaló önkéntes szervezeteket Ausztriában, 1 117 830 dollárral pedig a sürgősségi gondozást és ellátást. Az USEP egyes táborok felújításában és felszerelésében, valamint személyes használati tárgyak biztosításával is segített. Noha a táborban lakó menekültek ruházati szükségleteiről, úgy tűnik, most gondoskodtak, a táboron kívülieknek valószínűleg továbbra is szükségük van ruházatra.

BEGG kisasszony (Egészségügyi Világszervezet) beszámolt róla, hogy a WHO, az osztrák kormány kérésére, először egy pszichológust küldött, hogy a helyszínen vizsgálja meg a helyzetet, később pedig egy orvoscsoporthoz, amelynek az osztrák kormányhoz beterjesztett jelentése főként a probléma hosszú távú vonatkozásaival foglalkozik.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) nyomatékosan fel kívánta hívni a figyelmet azoknak a menekülteknek az egyre növekvő, már korábban is említett problémájára, akiket az elsődleges menedékszázból gyorsan elszállítottak valamely európai országba, és most aggódnak továbbvándorlásuk miatt.

READ úr erre azt mondta, hogy az ICEM és a főbiztos különböző országokban lévő képviselői minden tőlük telhetőt megtesznek, hogy elmagyarázzák a menekülteknek a helyzetet. Nem kétséges, hogy a sürgősségi helyzet nyomása alatt sok menekült beleegyezett, hogy európai országba menjen, anélkül azonban, hogy felfogták volna, hogy tengerentúlra való kivándorlási lehetőségeik ennek következtében csökkenhetnek. Úgy véli, hogy a szervezetek hasznos szerepet tölthetnek be azáltal, hogy a közvéleményt a valóságos helyzettel megismertetve bátorítják az Egyesült Államokat és más országokat, hogy vegyenek át nagyobb számban menekülteket, és Ausztrián kívül más európai országokat is tekintsenek elsődleges menedékhelyeknek.

HOFFMAN úr (Lutheránus Világszövetség) kérdezte, hogy azoknak a menekülteknek, akik képesek tovább vándorolni, át kell-e menniük újabb igazolási eljáráson, és hogy az önkéntes szervezeteknek nem kellene-e most pontosan megtudakolni, hány menekült kíván tovább vándorolni.

Ami az átvilágítást illeti, a FŐBIZTOS azt mondta, hogy az Egyesült Államokkal kapcsolatos eljárások azoktól a feltételektől fognak függeni, amelyeket a Kongresszus által esetlegesen elfogadandó újabb törvények tartalmaznak majd. A kanadai hatóságok az átvilágítási eljárás során az eddigi gyakorlatot fogják követni.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) hangsúlyozta, hogy egyes kormányok, a svéd például, kezdettől fogva csak azokat a menekülteket válogatták ki, akik véglegesen az országban kívántak letelepedni. Néhány kormány, nevezetesen Hollandia, Norvégia, Svédország, Svájc és valószínűleg Németország különösen fontosnak tartja, hogy

jelen pillanatban semmit ne tegyenek, ami megzavarhatná a menekülteket. Ha bizonyos idő elteltével néhány menekült részéről a tengerentúli kivándorlásra vonatkozó határozott igény fejeződne ki, a szervezeteket felkérjük, hogy nyújtsanak segítséget. Svájc pedig valószínűleg lépéseket fog tenni, hogy megértesse a menekültekkel: a munkalehetőség elfogadásával nem veszítik el a későbbi továbbvándorlás jogát.

JABOOR kisasszony (Egyházak Világtanácsa) elmondta, hogy a Világtanács londoni irodája olyan tanácsadási program megvalósítását vállalta, amely azt igyekszik pontosan tisztázni, mely menekültek kívánnak továbbvándorolni. Úgy becsülik, hogy az Egyesült Királyságba érkezett 12 000 menekültön kívül megközelítőleg 7000 kíván tengerentúlra menni. Hasonló jelentések érkeznek Belgiumból is. Ha a távozni kívánóknak nem teszik lehetővé, hogy megvalósítsák szándékaikat, csak zavart keltő elemek lesznek a többiek között.

DUCRET úr (Egyetemi Világoszló) azt kérdezte, milyen kilátások vannak a jelenleg továbbra is Ausztriában lévő, megközelítőleg 70 000 menekült kivándorlására az eddig beérkezett menedékfelajánlások fényében.

STANSBY úr elmondta, noha elméletileg minden menekült ki tud vándorolni, el kell ismerni, hogy a letelepedés a gyakorlatban bizonyos országokban nehézségekbe ütközik, és csak fokozatosan és gondos tervezéssel mehet végbe. A helyzet egyik ismeretlen tényezője, hogy az Egyesült Államok esetlegesen mekkora számban fogad be menekülteket. Sok európai ország készen áll további menekült átételére, ha a most náluk lévőek egy része tengerentúlra megy.

A FŐBIZTOS szerint a bizonytalanság egy másik elemét az a tény jelenti, hogy a menekülteknek még nem volt idejük arra, hogy elhatározzák, vajon valóban el kívánnak-e távozni. Az sem ismeretes, hányan fognak úgy dönteni, hogy Ausztriában kívánnak maradni. A helyzet valódi kihívás az egész világ számára, amely nem engedheti meg, hogy otthontalanná vált emberek egy új csoportja évekig menekülttáborokban tengődjön. Jelen pillanatban nem mondható meg előre, hogy a sürgősségi állapot mennyi ideig fog tartani, és hány további magyar menekült fog esetlegesen Ausztriába érkezni. Nyugtalanító azonban a számokból látni, hogy az Ausztriából való elszállítás igen magas aránya ellenére a helyben maradók száma is lassan tovább növekszik. A világ kedvező gazdasági helyzetben van ezeknek az embereknek a befogadásához. Hivatalának célul kell kitűznie, hogy bátorítsa Ausztriából való kivándorlásukat.

STANSBY úr (ICEM) beszámolt arról, hogy nagyszámú kérelem érkezett Brazíliába és Venezuelába való kivándorlásra. Az ICEM jelenleg csak azokat szállítja el, akik rokonaikhoz

készülnek, vagy vannak biztos támogatóik. Az első repülőnyi kivándorló röviddel ezelőtt indult Brazíliába.

THELIN úr (Nemzetközi Gyermekjóléti Unió) azt javasolta, hogy az ügynökségek vessenek fel meghatározott témákat a Koordinációs Bizottság és annak Albizottsága jövőbeli üléseire.

A FŐBIZTOS egyetértett ezzel. A jelen értekezletet nagyon fontosnak és értékesnek tartja. Befejezésképpen annak a reményének adott hangot, hogy a közvélemény rokonszenvének és érdeklődésének feltörését a menekültek iránt, amelyet a magyar menekültválság váltott ki, elevenen lehet tartani, sőt ki lehet terjeszteni azon szerencsétlen „régik” menekültekre is, akik közül sokan már tíz éve menekülttáborban élnek, várva egy új élet lehetőségét. Az ügynökségek fontos feladata annak bemutatása a közvélemény számára, hogy az új probléma csak egy szelete egy régi és szélesebb körű problémának.

PINEGAR úr azt mondta, hogy a következő ülés összehívásáról, amelyre albizottsági keretben fog sor kerülni, hamarosan küldenek értesítést.

Helyesbítés a Koordinációs Albizottság negyedik ülésének
jegyzőkönyvéhez, 1956. december 18.

A III. függelék utolsó bekezdését (19. oldal) a következőképpen kell szerepeltetni:

„Az Egyesült Államokban menedéket kapott menekültek nagy száma miatt az NCWC-nek jelentős mértékben növelnie kellett személyzetét. További 40 személyt alkalmaznak Camp Kilmerben és tízet a New York-i irodában. Néhány nyugat-európai NCWC-irodában szintén szükséges volt a személyzet létszámának emelése annak érdekében, hogy segítsék azon magyarokat, akik elsődleges menedékszárukban tengerentúli országba kívánnak vándorolni végleges letelepedés céljából.”

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the third meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 10 January 1957, HCR/SVA/SR.3, restricted (1957. január 15.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).